

**БОГДАН
РУБЧАК**

ОСОБИСТА КЛІО

Вогдан Рубчак
ОСОВИСТА КЛЮ

Лони 9-т.
Одвондупи Конас
8 мундир: 6
Морето
Бодуеи и Зетк
23 мундир, 1980

Bohdan Rubchak

A PERSONAL CLIO

POETRY IN UKRAINIAN

Published by
THE NEW YORK GROUP
New York, 1967

Богдан Рубчак

ОСОБИСТА КЛІО

ЧЕТВЕРТА ЗБІРКА ПОЕЗІЙ

**В-во Нью-Йоркської Групи
Нью-Йорк, 1967**

Обкладинка Аркадії Оленської-Петришин

Druck: „Biblos“, G.m.b.H. München 13, Heßstr. 50-52

ДЛЯ МАР'ЯНИ

I have seen

Your photo, I think, in the papers, nursing
A baby or mourning a corpse: each time

You had nothing to say and did not, one could see,
Observe where you were, Muse of the unique
Historical fact, defending with silence
Some world of your beholding, a silence

No explosion can conquer but a lover's Yes
Has been known to fill.

W. H. Auden, *Homage to Clio*

ДО КЛІО

А все ж таки ти — тільки корч гістерії,
Кліо. Злива на камінних плитах,
Хвилинний скорпіон на сталактитах,
ан^иалах абсолютної історії.

Твій монумент — оклепаний, оплаканий —
розсиплеться на ринь столапим тропам.
Листва та комашня покриє трупом
твій гордий герб, в крові крилатій плеканий.

В калейдоскопі, пишнім позолотою,
промигнеш у кількох ярих фігурах;
а потім час, як сніг хрести на горах,
увінчить бюсти вічністю золотою.

Гніздом щурів, червивою державою
кольчуги стануть, корогви, корони;
і раті рани, перемоги руни
зрівняє цвіль байдужістю іржавою.

Зламай перо і меч на скелях-эпосі,
в музеї моху здай епохи, шати —
бо плющу підступ, хащів чорні чоти
не переможеш ні в бою, ні в записі.

ФРАГМЕНТИ «СЛОВА»

1

Криво летять
ратиц іглиці.
З хмари латать
віщиці-птиці.

Чорною гиччю
дими ріжуть обрій.
Хижо кигичуть
птиці недобрі.

2

З сонця на зорі
колишеться рать.
Шатра горять,
і шоломи горять.

Небо палає,
палають зіниці.
Захлинаються лаєм
лахматі лисиці.

Раптом — ні звука
на чорному світі.
Мором і скукою
море століть.

Плачуть ліси
в глушині віковій.
Лезо сльози
забагрянило вії.

КАМІНЬ

Камінь не має вікон,
камінь не має очей.
Нашим безкровним віком
тиша його тече.

Він від місяця чужчий,
ближчий, ніж далеч у снах;
у звуків байдужій гущі
німо питає нас.

Б'ються об камінь марно
тисячі смутків і щасть —
тільки линам та сарнам
дар середини дасть.

Часом з каменем сором —
наука буття щемить:
мрієм його собором
часом, що вік, що мить.

В копул глибинь полинув,
до мнимих склепінь поплив
спів — і немає. В глину,
в камінь німіє. В пил.

ФАВСТ

Миші, власті горища,
догризли хутро старе.
Скарбами книга віща,
череп і срібний хрест.

Та заслабий карбункул,
циркуль і циферблят.
Глянь на квітневу бруньку:
більма питань болять.

Трутний трунок готовий.
Хто ти — зіздар чи звір?
Поклик млосної крові
тяжко тягне від зір.

Чорно — дзвонами крові,
світло — досвітній дзвін.
На кухоль фатальний брови
бюргер крилатий звів:

«Трудно жити, мосьпане?»
Ти ж ніколи не жив.
Слово квітнево-п'яне
не оживляло жил.

Тверезі хай п'ють трутизну,
ті, хто розчинить світ,
хто в тезах справляє тризну
над мітом розквітлих віт.

Їм залиш свої числа —
світ вже для них погиб.
Над ними хворо нависла
хмара, схожа на гриб.

Кастрати шукають суті —
не знайдуть. Єдина суть
устами співати в сутінь
з уст життєдійну росу.

ДОН ЖУАН

Твій вітряний вік у квітнях.
Чи в січнях? В цвіту. Чи в снігу?
Жил життегонне віття
несе неситу снагу.

Не кличеш. Не молиш. Лучиш.
Льодиста ловитва в очах.
В мережках шовкових чучел
твій час остовпів, зачах.

Немов правірна офіра,
мов міт сталагмітних століть,
падати білим звірам
велить зіниць хризоліт.

Забув ти, як тихий дотик
травневих прав вимагав,
як із коси темноти
ти місячний промінь пряв?

Пісень теплотілі ріки
пестили дівочі уста;
з обіймів долонь навіки
блакитний дім виростав.

Від кого втікаєш? Хто він,
той ворог німий, кам'яний?
Яка полум'яна повинь,
п'ятнує так і п'янить?

Бичує, рве, корчить, мучить,
як блискавки естокад —
і вже ти не травня учень,
а спазм жовтневих строкар.

Безмежжя туг переможе
гонитва крутіжна ця:
ляже з тобою в ложе
неродиця без лиця.

ДОННА З ГЕНУЇ

(Портрет доби Кватроченто)

Стигле серце дожа
стане сонним пажем:
уст жагуча рожа
гордість орлю в'яже.

Хоті нагі доні —
білі груди ртуттю;
скроплені долоні
теплою отрутою.

У провулку мужа
наглий ніж пониже:
із жажкої, хижої —
божа та байдужа.

Рук гарячих віти
грудня гріх покорить —
сім'я самоцвітів
виросте соборами.

Святістю завітчані,
чистотою інші —
вічі в щасті вічним
кам'яніють з ніші.

ОСВІТА СВЯТОГО ФРАНЦІСКА

Коли птицям сплітаю молитви промінь,
прихожани сміються: «Дитя, не дід!»
Та болю літа освітили промін
земних страждань на пташиний літ.

І мене блідолиций лицар морозив,
рвалась кров із одкрить печатей сімох;
я ж зорів лиш тоді, як молимо зорив
тонкоперого птаха святе письмо.

Я теж чув, як кречет кричить залізний,
як підпалює крильми храми святі —
та дозрів, як узрів зіницями-сльзьми
на руїнах сердець голубину тінь.

Я з Ним болем палав від бичів бичачих,
ніс на плечах сорому плащ, хоча
білим болем прозрів лиш тоді, як побачив
синьокрилий спокій в Його очах.

Хризостомів стоустих гримить пророцтво,
кінецьсвітня вість горизонти дере.
Але вічність — це чайки святе одиноцтво
і зелена розмова німих дерев.

МОЦАРТ

Струнка структура всесвіту відлита
в крихких сніжинках, в розстрілах листка,
у призмах скелець, у напрузі скаль
і в тінях липи на камінних плитах.

Пульсують персні озером, як подих,
і вірним ритмом гладить рінь прибій;
раптовий вітер з вирію прибіг,
вороживом мережить світлі води.

Струна, як арка в стриманому зриві,
накреслює співучий лук небес;
і звуки відзеркалюють себе,
немов нарцизи в плесі мерехтливім.

Це не пташині непритомні трелі
і не клярнет лісів чи бур сурма —
це музики душа собі сама
проводить кришталеві паралелі.

В цій музиці нема мутних тривог,
лиць — наче жарт — незнаного оскома.
Засни спокійно: мудрий в небі Бог,
і світ кружляє в точних аксіомах.

ШОПЕН

1. Прелюдія весіннього вечора

Ти — уважно сірий та чорний
чарівник над руками дам.
Віє спальнями пах помад,
а за вікнами міт вечірній,
геометрія променад.

Маестро! Просять заграти!
Хай лоскоче нерви ніжніш,
не до сліз, звуколезий ніж.
Вони люблять звірів — за ґратами,
тож залиш свій біль напізніш.

Скінчиш. Прийде до тебе мрійно
ще одна, що ти переміг:
«Де твій рід? Ти з яких доріг?
Гра твоя із горінь, безмірно,
що з них ангел, вогонь і гріх».

У саду, мовчанням броснатім,
плинь, лети — і забудь на мить
злетом тіл, пружним шалом злить —
що, ув'язнене звуків снастями,
так лиш людське серце болить.

2. Етюд дощового ранку

Ранку тонкого напнутий шовк
вітер прошиб.
Босий дощ бруком пішов,
наче жебрак, стукав об шиби.

Губи в тебе білені крейдою,
скронями — крові хворої гул;
посохом кашлю в браму грудей
посол загував глухо.

В заль базальтах потворний зруб
цвітом очей м'ясожерним
ввечорі знову тобі з-під рук
рватиме нерви жертви.

Термосить вітер вікном. Клин
грому. Зашарпав кашель.
Тепер — треба. Трухлявий клявіш —
кістка, що раптом окрилена.

В грудях більша, як та, тривога:
твориш — хвилиний Бог —
над гулом, вломом, над глумом ворога
трелів дрібну перемогу.

БАЛЬЗАК

З-під шарів жиру, з-між тіла брил,
з масиву торса у плющі вицвілім
виросли мислів гнівогриві бори,
і вибухло слово, гостріше вистрелів.

З бескеть безсоння, із снів сніти
і з самоти, що втомила сітями —
в каменях томів стоголосі світи,
сил сузір'ями, доль суцвіттями.

Борги торговиць — брудний бандаж
на скарг ячанья, на серця клетоти;
на те, щоб совість — безпощадний жандарм —
не змушувала щовечора кликати.

Незграбний плиг на паркет арен,
валилом, блазнем — на спалень килими,
щоб діти віку з рахітичних карет
посміхнулись хоч раз зубами зогнилими.

І знову — з північчю віч-на-віч —
змагання корч безгранними грищами.
... Щоб, взявшись цвіллю романтичних сторіч,
в палітурках глейких лягти на горищах.

МАЛИЙ ПОЕТ

Я знав його, і болісно було.
Він говорив про зорі, туберози;
вкривав волосся піт туберкульози,
і сині смуги креслили чоло.

Казав, що місяць — чарівний бляхар,
коваль монет, буддист золотолобий,
що монументи лиш крижкі оздоби,
а міти воен — столики для карт.

В своїй кімнаті, темній і тісній,
слова снував, пісні та шепеляві;
здавалось — палець б'є в кістлявий клявіш,
та струн не стріне, де ростуть пісні.

Здавалось, що лиш літери і коми
залишить нам, коли залишить нас.
Та тихий світ зростав у мнимих снах,
син синьоокий — кучерявий томик.

ОДИСЕЙ

Холонуть попелом іскри скронь,
зіниці меркнуть і пісня.
Хмарини ж ласку твоїх долонь
в блакиті пам'яті виснять.

Пливти нелегко з днів вантажем —
я в море викинув все це.
Та відблиск снів твоїх береже
у море вкинене серце.

Лишав багато бажань, домів:
путі опутали тіло.
Хотів, щоб шквал у слові шумів,
щоб слово вітром горіло.

Як довго плів я, і гріб, і брів —
за гріб був вітер високий.
Забув про спокій тінистих брів,
про слів безвітряних спокій.

Сваволя плавань тепер — полон,
а путь полинова, тьмява.
І я впливаю в твоє тепло,
мов човен у білу гавань.

БАРОКОВИЙ ВІРШ

В дорозі в настольне місто
з хребтами мостів ребрастих,
в місто безвісте, без вістер
у вітру гучних тавернах,
без цвинтарів, страшно вірних,
без фрес^{ок} репаних страстей,
без плюшів, без жовтих люстер,
на крок від пропасті в нерість —

спинюсь, до кореня зморений,
спочину, до крику чорний.

Віти твої захистять,
не впусять нахабність простору;
пальців росисте листя
остудить гарячку стегон,
запестить пустинний стогін
піснями, від раю простими;
на мить проказа остигне
ледь-ледь помітними стигмами —

і гість із дикого поля
засне у сірому погляді.

ЗИМОВИЙ РОМАНС

Вітер із снігом у ніжний бій
влітає м'яко і в'юнко.
Наче на станції голубій
юнак прощається з юнкою.

Місто — далека планета. Мла,
кряжі, кратери, кручі.
Вулиця, наче срібна стріла,
летить до нашої зустрічі.

Пройдуть роки, замерзнуть слова,
стопляться сніжні квіти.
Лишиться тільки спогад про Вас
вічно січневим світиком.

Сонце буде, і чай, і сніг —
залишимо все, як застали ми.
Тільки дотик хвилинних снів
Вашими стане устами.

ПІДСТУП СІЧНЯ

Коцарює, царює січень —
на промінницю сплив білок,
У світлицю серпневих свічень
він хмурних навів наволок,

на оселю слив соконосних
зимнокровних полків наслав —
бранок нагих і соннокосих
знеславляє мерзкий васаль.

Твого тіла полям пологим
і борам полиновим брів
я був леготом і погодою —
найніжніший з володарів.

Але січня цинічна нищість
зледенила поліття слів;
засліпив він твої зиниці
та узяв собі за послів.

В ЕКСПРЕСІ

Поїзд гаспидом косить клени,
аж у пальцях вібрує біль;
і вікно — від їх крові зеленої —
все у плямах гаїв та піль.

Не спиняється при перонах,
а стинає і їх стовпи —
вони стогнуть, гудками поранені,
і вмирають в дровах товпи.

Жеребцем — на мости шпичасті.
Гаракірі зробив горі.
Поцілунки прощань розшастав,
і ні дотику не зберіг,

наче ввік не ввійду у хату,
і не вийдеш назустріч мені.

Сумерк має тихою птахою,
і також відлітає в ніч.

ПІСНЯ ДЛЯ МАР'ЯНИ

Ця любов, наче овочі цінні.
Дозрілі. Пізні.
Наче ніч, що вібрує в осінній,
в останній пісні.

Цю любов я із вересня виніс
за вдачу птичу,
і за очі, що шепотом синім
початок кличуть.

За волосся, що леться на перса,
мов зливи сіття.
За долоні, що в місячних плесах
про святість світять.

В цій любові живу, наче в саді
старім і млистім,
і збираю розсріблену радість
в тінистім листі.

Заблукався в коханім обличчі,
як в дивнім краю:
в краєвиді його таємничім
себе шукаю.

ОСІННІЙ РОМАНС

1

Коли жовтень зів'яле листя
послав на світ,
міддю вбив березневу пристрасть
і квітня міт,

згасли крони в моєму саді,
що без ціни —
бо зів'яла зірчаста радість
твоїх зіниць.

2

Проминуло багато весен,
багато літ,
пише зміни на вічних плесах
літопис віт;

розціловану спрагу крові
липневу знов
витискає з листків кленових
конання жовч.

3

Щоб шукати минулих тіней,
далеких див,
цього жовтня я в ліс осінній
щодня ходив,

щоб почути як тужить вітер
на альтах віт,
як шепоче про осінь світу
думкам в одвіт.

4

Та дарма: розлетівся видив
бджолиний рій,
бо з очей моїх вихор видув
пилини мрій,

знищив сіті пралітніх прядив
та гнізда птиць,
і у квітах зірчасту радість
твоїх зіниць.

ЖОВТНЕВИЙ ТРАКТАТ

Жовтень, наче хмурий гусит —
зіллям пахне вицвілий плащ;
крок його по бруках хрустить,
вітром рветься пола.

Він, пустельник і мораліст,
жовцю пише сухий трактат
проти травня отруйних стріл,
квітня хтивих атак.

Місяць, писар лисий, перо
мочить в бурій вмирання бруд,
перепише лист погроз
і жбурляє на брук.

Та пульсують венами міст
юні погляди — грішний блиск;
ноги кришать жиластий лист,
іншу вістячи вість.

ГЛУХОЇ ОСЕНІ

Лиш спогад знає про ірис,
в листах лиш ростимуть зела;
дерева чорні та сірі,
як вдови, згадують зелень.

Не хочеш хворої мряки,
щоб криги жмури покрили,
щоб полем і серцем крякав
столітній ворон безкрилий.

Хай вихор б'ється об хвилі,
хай стане шляхами вити;
хай нагло зляканий виліт
розтратить безкровні віти.

Та сну не струсить і вистріл
із дня обважнілих вилиць.
Дерев гілляки безлисті,
мов неба скорчені жили.

З РАНИХ ВІРШІВ

ВТОМА

Даремно знов спочинку ждете ви,
як ніч в саду свої будує замки.
Сніжинки слів падуть у мислі вир,
наміста музики, думок уламки.

Моменти півзабуті, мов у сні,
на ленті пам'яті з'являються, зникають:
собачі очі, чорні та сумні,
і дівчина в блакитному трамваї.

Цигарки дим про осінь нагадав.
Крихітна листя смерть. Мотиви тихі.
На озері стурбована вода.
І на стіні червона стрілка: «Вихід».

НОКТЮРН

Десь за вікном шумлять альтернативи —
в кімнаті ж дим цигарки чи офіри...
Кому бо я, невірному, повірив,
сную кому німі свої мотиви?

Пишу в зеленім ночі канделябра
світінні. Злива брукми регоче.
На ранок я чекаю неохоче:
шепоче ніч своє абракадабра.

На ранок я чекаю неохоче —
на гру нещирю, на базарну маску.
Піду. Хай на моїм обличчі, ноче,
карбує дощ твою холодну ласку.

ЗАПИСКИ З ЩОДЕННИКА

ПЕРШИЙ ВІРШ

Недокурки, диму смуги,
портрети протертих слів, мари
мислів, зів'ялі левконії.

А вікно, наче око туги;
за ним тигри, олені, леви зелені, коні —
дитячий звіринець хмар.

Тополю пригублять очі,
і щоки приголублять білі
груди вітрів — над паперами.

Це — перше з щонічних збочень.
Наче гострий промінь осінніх лісів печери —
рядок просвічує біль.

ЗА ВІКНОМ

Дерева мліють, утомлені,
закляті у повінь поглядів,
у стіни безкровні міста.

Мислі жорстокий камінь
обезчещує юність зелені,
скалічує квітні листя.

Та вічні мацальця коренів
в'ються у північ первісну
від днів безкорінних, безкорих.

Шукають під бруків струпами,
під бездомними стопами
обіцяну землю бору.

ДИСКОТЕК

Облич сині сонми
пливуть у липкій воді
вуличної півночі.

Уста вестальних дів
мучать знадами сонними
випадкових пестоців.

Дівчина жагуче
пульсує спомином
з червоних печер праночі.

Топче очі колючі
і стегон близькими хвилями
шепче про неминучість.

В музики наглій хоті
тіла на тіла хиляться,
мусують, місяться.

Лиш вона — остаточно самотня,
в білу нагість одіта —
молиться богові місяця.

ВИПРАВДАННЯ

А все таки я неначе
тонкий березневий хлопчина
з тих дуже власних весен,
з тих — пам'ятаєш?

Вони десь, в іншому світі,
виростають тихою м'ятою.

Спомин їх, вітром несений,
доторкається рук гарячих,
і в сплесах його причина
моїх північних свят,

моїх напружених півднів,
моїх таємничих значень.

У пам'яті сонних плесах
обличчя дитинні, дивні
відбилися кружками прим'ятими —
ловлю їх у слова сіть.

Чи чуєш їх скритий плач
в моему міті?

ДВАНАДЦЯТЬ СПОСТЕРЕЖЕНЬ

1

Небо сьогодні
абсолютно блакитне —
серце святого.

2

Гречний господар
вклоняється гостеві:
ясень і вітер.

3

Тчуть осоки
на варстатах галуззя
вечірній обрій.

4

Тіло красуні
під хтивими пальцями:
місяць і річка.

5

Срібна пшениця
росте з чорнозему хмар:
травнева злива.

6

В неводах зливи
щось срібно тріпочеться:
риба ліхтарні.

7

Тоненький пензель
світи на склі малює:
тополя й обрій.

8

На моїх шибках
морозні візерунки —
пам'яті іній.

9

Весінні птиці
гаї зіниць розбудять:
перше кохання.

10

У клітці пісні
біла птиця кохання:
дарунок милій.

11

Серпневі пальці
на литих скрипках грають:
так зріють груші.

12

Зелені мислі
морозом слів убиті.
Старість поета.

ПЕРЕКЛАДИ

ЕУДЖЕНІО МОНТАЛЕ: МОТЕТ

Цього обличчя, ножиці, не тніть,
єдиного у пам'яті спустошеній;
заслуханого, чистого лица не заженіть
у безконечність млисту.

Надходять холоди. Удари їх тверді.
Тремтять акації, поранені, підкошені —
і ронять шкаралуці цвіркунів
у першу, свіжу ще, калюжу падолисту.

РІЧАРД ВІЛЬБУР: ДЕРЕВО ПЛАВНИКА

В гаях, колись, ці реліквії знали
скупчене, тихе зростання —
що лежать тут, як шлак із старої
машини бід;

твердили щорічним збільшуванням
тісне своє існування,
і лиш власну природу вбирали
у зелень віт.

Може для міст сімох чи для війни
самотність їм забрали —
стругали на щогли, тесали на
борт, весло;

хоч у довгих, безметних плаваннях
безодні їх розтрясали,
суднам служили вони, аж море
їх рознесло.

На загальності вод великій тоді
блукала їх одність —
але глибин спільний знаменник
їх не скорив;

тільки плинно різьбили їх, гладили
струмені водні,
і прилив вузластий, плутистий
гарно їх зрив.

Їх занесло, де бурун вирує та б'є об
берега грань шорстку;
срібно дзвеніли, як море їх мчало
на скель масив.

І ось лежать — корони, скіпетри дивні
на золотім піску —
покручені, скорчені, але заслужено
повні краси.

В час наш невинних, безвідних зречень,
в мокрих змовах на гріх,
хай будуть знаками емблеми ці княжого
розсуду й мір,

що до бездомних добились руїн, крутились
на верстатах морів,
та проте зберегли свій уроджений
фібрів узір.

ЕПІЛОГ

ПУБЛІЧНА КЛІО

«Арештованих дітей вивезли до
Станиславова, де всіх їх засуджено
на розстріл. Після того їх привезли
назад до Калуша і розстріляли на
ринку».

— Із свідчень

Нагриміли на сонце орли,
вогнеокі, залізнопері,
щоб розрити чорнозем полів
і серця і доми;
мов звелися з смолистих глибин
наволоки підземних імперій,
і послали на зелень землі
травовбивчі дими.

Дні, мов ночі пурпурних примар.
Навіть місяць — рожа пожарів.
Як збагнути свій ранок — свій жаж?
Як любити, рости?
У кутках уст дитячих, як згар,
ввік тремтітиме спогад кошмарів,
і назавжди відбилися в очах
смертоносні хрести.

Продзвеніли, закуті в злобу.
Прогудів, риданням проклятий,
кістяками кварталів їх крок,
кістяками років;
і той час неначе й не був —
але як від мислів відтяти
у канавах розсвічену кров
зляканих юнаків?

Як забути смертей смітники
ніжність рук і усмішок ласку,
і покрите шипучим вапном
запитання в очах?
Адже звалища тіл струнких
заступили дитячу казку,
і за пам'яті тьмяним вікном
крик назавжди зачах.

З М І С Т

До Кліо	7
Фрагменти «Слова»	8
Камінь	10
Фавст	11
Дон Жуан	13
Донна з Генуї	15
Освіта святого Франціска	16
Моцарт	17
Шопен	
1. Прелюдія весіннього вечора	18
2. Етюд дощового ранку	19
Бальзак	20
Малий поет	21
Одіссей	22
Бароковий вірш	23
Зимовий романс	24
Підступ січня	25
В експресі	26
Пісня для Мар'яни	27
Осінній романс	28
Жовтневий трактат	30
Глухої осені	31
З ранніх віршів	
Втома	32
Ноктюрн	33

Записки з щоденника	
Перший вірш	34
За вікном	35
Дискотек	36
Виправдання	37
Дванадцять спостережень	38
Переклади	
Еудженіо Монтале: Мотет	41
Річард Вільбур: Дерево плавника	42
Публічна Кліо	44

